

Inhoud

VERANTWOORDING	1
DEEL I – HET GELOOF IN HET RECHT	13
Hoofdstuk I – De middeleeuwse politieke theologie	19
1. DE POLITIEKE THEOLOGIE VAN DE GREGORIAANSE HERVORMING: ECCLESIOLOGISCHE, INSTITUTIONELE EN JURIDISCHE ASPECTEN, 11DE- 13DE EEUW	20
1.1. De gregoriaanse hervorming: ecclesiologische en juridische aspecten	21
1.2. Het kerkelijk recht: de zichtbare vs. de onzichtbare Kerk . . .	22
1.3. <i>Plenitudo potestatis</i> : de identificatie tussen recht en <i>aequitas</i> . . .	24
1.4. <i>Per Venerabilem</i>	29
2. DE TRIOMF VAN DE STAAT	32
2.1. De territoriale Staat: canonieke, Romeinsrechtelijke en filoso- fische grondslagen	33
2.2. Filips IV de Schone vs. Bonifatius VIII	38
2.3. Johannes van Parijs, Marsilius, Dante en Ockham	40
3. CONCILIARISME, CORPORATISME EN CONSTITUTIONALISME	53
3.1. Decretistiek en decretalistiek: de ketterse paus en de corpo- ratie	55
3.2. Johannes van Parijs	60
3.3. De Kerk als corporatie: Zabarella, Gerson, Cusanus	61
3.4. Wereldlijke kerkelijke macht	68
Hoofdstuk II – Politieke theologie in de Nieuwe Tijd	72
1. DE MONARCHIE VAN GODDELIJK RECHT: DE POLITIEKE THEOLOGIE NA REFORMATIE EN KATHOLIEKE HERVORMING, 16DE-18DE EEUW	73
1.1. De territoriale Staat	76
1.2. De monarchie van goddelijk recht	80
1.3. Het ministeriële koningschap	84
1.4. De <i>politiques</i>	90
2. DETERMINANTEN IN DE EVOLUTIE VAN HET VROEGMODERNE SOEVE- REINITEITSBEGRIIP	96
2.1. Luther, Machiavelli, Erastus, Grotius	97
2.2. De <i>potestas indirecta</i>	106

3. RECHTSBRONNEN EN RECHTSFIGUREN TUSSEN KERK EN STAAT	110
3.1. Concordaten	111
3.2. De vorstelijke wetgeving <i>in ecclesiasticis</i>	116
3.3. Het <i>privilegium de non evocando</i> en het <i>privilegium fori</i>	123
DEEL II – DE DOGMATIEK VAN HET RECHT	137
Hoofdstuk III – Het vorstelijk placetrecht in de canonieke doctrine	143
1. DISTINCTIO 4 EN DE RECEPTIE VAN DE WET	143
1.1. Decretisten en decretalisten	144
1.2. Conciliarisme	150
1.3. De traktaten <i>De legibus</i>	157
1.4. De post-tridentijnse tradities	159
2. WETGEVING EN ONTWIKKELING	169
2.1. De vorstelijke wetgeving in de Nederlanden	170
2.2. Twee symbooldossiers: de bul <i>In Coena Domini</i> en de receptie van Trente	173
2.3. De versterking van de principes: de publicatie van <i>In eminenti</i>	178
2.4. Ontwikkelingen in Spanje en Frankrijk	185
3. DE RECHTSLEER ROND HET VORSTELIJK PLACETRECHT	191
3.1. De Spaans-Nederlandse traditie	192
3.2. Stockmans en Van Espen	196
3.3. De gallicaanse traditie	205
3.4. De 18de eeuw	207
3.5. <i>Omnis definitio in iure civili periculosa est</i>	207
Hoofdstuk IV – De <i>recursus ad principem</i> in de canonieke doctrine	214
1. BEZIT EN PROCEDURE VOLGENS DE KLASSIEKE CANONISTIEK	215
1.1. Vreedzaam bezit	216
1.2. <i>Adam, ubi es?</i>	221
1.3. De <i>restitutio in integrum</i>	227
1.4. Jurisdictie <i>ex defectu iustitiae</i>	231
2. DE CONSTRUCTIE VAN DE <i>RECURSUS AD PRINCIPEM</i>	236
2.1. De ontwikkeling van het <i>appel comme d'abus</i> in Frankrijk	236
2.2. De ontwikkeling van de <i>recurso de fuerza</i> in Spanje	245
2.3. De ontwikkeling van de <i>recursus ad principem</i> in de Nederlanden	249
3. DE RECHTSLEER ROND DE <i>RECURSUS AD PRINCIPEM</i>	266
3.1. Argumenten uit het <i>ius commune</i>	267
3.2. De <i>recursus ad principem</i> als uitdrukking van het vorstelijk gezag	274
3.3. De legitimatie van de <i>recursus ad principem</i> vanuit het natuurrecht	277

DEEL III – RECHT ALS RELIGIE	287
Hoofdstuk V – Subjectieve rechten in de objectieve rechtsorde .	295
1. KERK-STAAT-VERHOUDINGEN ALS ONDERBOUW VAN DE OBJECTIEVE RECHTSORDE	296
1.1. De Zondeval	297
1.2. De twee lichamen van de vorst	303
1.3. Proceduralisme	309
1.4. De axiomatische zekerheden van het constitutionele regime	313
2. KERK-STAAT-VERHOUDINGEN ALS ONDERBOUW VAN DE IDEE VAN SUBJECTIEVE RECHTEN	315
2.1. Terminologie, status quaestionis en origine	315
2.2. <i>Ius als potestas, ius als libertas, ius als dominium</i>	320
2.3. Godsdienstvrijheid en andere natuurlijke rechten in de verhoudingen tussen Kerk en Staat	327
3. HET RECHTSSUBJECT IN DE OBJECTIEVE RECHTSORDE	331
3.1. Pastorale macht	333
3.2. Het rechtssubject als institutionele organisatie	336
3.3. Inwisselbaarheid van objectieve rechtsorde en rechtssubject	338
3.4. Proceduralisme: <i>ius als actio</i> in de verhoudingen tussen Kerk en Staat	343
Hoofdstuk VI – Recht als religie	349
1. DE EXCOMMUNICATIE	350
1.1. De excommunicatie: wezen, oorsprong en ontwikkeling	351
1.2. De excommunicatie als emanatie van de objectieve rechtsorde en van het rechtssubject	361
1.3. De excommunicatie in de verhouding tussen Kerk en Staat	366
1.4. De excommunicatie als illustratie van de evolutie naar positivisme en constitutionalisme	371
2. SUBJECTIEVE GODDELIJKE RECHTEN	373
2.1. Van Espen: de idee van subjectieve goddelijke rechten	373
2.2. Relatief goddelijk recht	381
2.3. Subjectieve goddelijke rechten tussen Kerk en Staat	385
3. VERHOUDINGEN TUSSEN KERK EN STAAT IN BELGIË	389
3.1. De Belgische grondwet van 1831	390
3.2. Afschaffing van het vorstelijk placetrecht en van het <i>appel comme d'abus</i>	398
3.3. Toetsing van kerkelijke handelingen door de wereldlijke rechter	403
CONCLUSIES	415
AFKORTINGEN	431

BIBLIOGRAFIE	433
INDEX PERSOONSNAMEN	475
INDEX JURIDISCHE VINDPLAATSEN	480
INHOUD	487